

Почекета М. Ф.
аспірантка кафедри психології
Херсонського державного університету

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МІГРАНТІВ ЗАСОБАМИ МОДЕЛІ PRISMA

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF IDENTITY TRANSFORMATION OF MIGRANTS BASED ON THE PRISMA MODEL

Мета. Стаття присвячена теоретичному аналізу міграції, що сприяє реконструкції особистісної та соціальної ідентичності індивіда. Основна мета дослідження – розробка моделі факторів, що визначають трансформаційні процеси ідентичності в умовах міграції. **Методи.** Було проведено систематичний огляд рецензованої літератури із застосуванням моделі PRISMA у п'яти бази даних: Medline, PubMed, SCOPUS, Google Scholar та ProQuest. **Результати.** До огляду було включено 24 статті, опубліковані в період з 2019 по 2024 роки. Встановлено, що вимушена міграція спричиняє багатовимірні зміни в особистісній та соціальній ідентичностях, провокуючи кризи самовизначення та адаптації. Ідентичність як процес формується через взаємодію із соціальним оточенням, а її трансформації залежать від низки чинників. До них належать: професійна компетентність, політична ідеологія, соціальні медіа, відчуття належності та почуття відчуження, мовна компетентність, соціально-економічні фактори, громада, культура, релігія, безпека. **Висновки.** Міграція – це складний психосоціальний процес, що суттєво впливає на особистість людини. Вона супроводжується значними втратами, адаптаційними викликами та змінами ідентичності, яка формується у взаємодії з соціальним оточенням. Міграція призводить до кризи ідентичності, яка проявляється через відчуття відчуження, втрати звичної ідентифікації та пошук нових способів самовираження. Для переосмислення травматичного досвіду мігрантів необхідно враховувати не лише їх індивідуальні психологічні особливості, але й політико-економічні та соціокультурні фактори, що впливають на трансформацію ідентичності.

Ключові слова: вимушене переміщення, травма міграції, реконструкція ідентичності, третя індивідуалізація, криза ідентичності, інтеграція, посттравматичне зростання, соціально-психологічна допомога.

Purpose. This article is devoted to the theoretical analysis of migration as a phenomenon that contributes to the reconstruction of personal and social identity. The main objective of the study is to develop a model of factors that determine identity transformation processes in the context of migration. **Methods.** A systematic review of peer-reviewed literature was conducted using the PRISMA model across five databases: Medline, PubMed, SCOPUS, Google Scholar, and ProQuest. **Results.** The review included 24 articles published between 2019 and 2024. The findings indicate that forced migration causes multidimensional changes in both personal and social identity, provoking crises of self-determination and adaptation. Identity, viewed as a process, is formed through interaction with the social environment, and its transformations depend on various factors. These include professional competence, political ideology, social media, sense of belonging and alienation, language proficiency, socio-economic conditions, community, culture, religion, and safety. **Conclusions.** Migration is a complex psychosocial process that significantly impacts an individual's personality. It is accompanied by substantial losses, adaptation challenges, and changes in identity, which is shaped through interaction with the social context. Migration leads to an identity crisis manifested in feelings of alienation, loss of familiar identification, and the search for new forms of self-expression. In order to reframe the traumatic experiences of migrants, it is essential to consider not only their individual psychological characteristics but also the political, economic, and sociocultural factors that influence identity transformation.

Key words: forced displacement, migration trauma, identity reconstruction, third individuation, identity crisis, integration, post-traumatic growth, socio-psychological assistance.

Постановка проблеми. За даними Агентства ООН у справах біженців станом на кінець минулого року внаслідок війн, зміни клімату, насильства та переслідування у світі кількість вимушено переміщених осіб зросла на 8,00%. Наприкінці минулого року приблизно 117,3 млн людей по всьому світу були вимушено переміщені. За оцінками УВКБ ООН, вимушене переміщення людей продовжувало збільшуватися протягом перших чотирьох місяців 2024 року і до кінця квітня мало перевищити 120 мільйонів. Кожна 69-та людина, або 1,5% від всього населення світу, зараз є вимушено переміщеною. Це вдвічі більше, а ніж десять років тому.

Внутрішнє переміщення всередині України також досягло катастрофічних масштабів. За оцінками Міжнародної організації з міграції [1], в Україні про-

живає 3 689 000 де-факто внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та 4 455 000 репатріантів. Фактично, кожен четвертий українець був змушений покинути своє попереднє місце проживання і переїхати або за кордон, або в інший регіон України. Цей масштаб вражає навіть у порівнянні зі світовою статистикою: до кінця 2017 року [8] через насильницькі конфлікти, голод, стихійні лиха або переслідування близько 1 з 110 людей на планеті були змушені покинути свої домівки і врешті-решт стали внутрішньо переміщеними особами. Основною причиною, що змушує людей в Україні шукати нове місце проживання (тимчасове чи постійне), є військовий урбіцид у різних його проявах.

Аналіз психологічних проблем і психічних порушень, які спостерігаються серед вимушених

переселенців, демонструє, що переселення має комплексний вплив на особистість. Цей стан супроводжується сильними емоційними потрясіннями та шоком, що виникають через небезпеку для життя або втрату близьких, звичних життєвих орієнтирів та можливостей, визначеності та гарантій в завтрашньому дні.

Міграція людей на іншу територію також супроводжується втратами, перехід до невідомого, розірваність соціальних зв'язків. Постає проблема визначення свого місця в соціокультурному середовищі, що може супроводжуватись суб'єктивним відчуттям самотності. Виявлено, що разом з негативними чинниками, які спричиняють самотність загалом, ситуація вимушеного переселення провокує кризу особистої, громадської (локальної) та соціальної ідентичностей [3].

Дослідження показали, що російсько-українська війна призвела до зростання серйозності проблем психічного здоров'я, а саме ПТСР, КПТСР депресія та тривожні розлади мають високу поширеність після переміщення та збройних конфліктів [18; 24].

Цей зв'язок частково пояснюється специфічними психосоціальними вразливостями ВПО. Психологічна травма, викликана такими подіями, як війна, насильство, вимушене переселення чи катастрофи, часто змушує людей переосмислювати своє «Я» та своє місце у світі. Травматичний досвід може спричинити трансформацію ідентичності. Травма може зруйнувати звичне уявлення про себе через втрату важливих аспектів життя, таких як дім, соціальні зв'язки чи стабільність. Людина може відчувати, що більше не є тією самою особою, якою була до події (наприклад, волонтер, дружина Героя України чи вимушено переміщена особа). Травматичний досвід може також призвести до набуття нових ідентичностей, які можуть мати як захисний (наприклад, соціальне лікування), так і руйнівний (наприклад, соціальне прокляття) вплив психічний стан людини [26]. Дослідження психологічних особливостей внутрішньо переміщених осіб є актуальним для українських науковців, але аналіз зв'язку між ідентичністю та міграцією мало порушується науковцями як на теоретичному, так і на клінічному рівні.

Мета статті – розкрити теоретичний аспект питання, як концептуально осмислити ідентичність через досвід міграції. Окреслити які фактори впливають на ідентичність в міграції, які в свою чергу з клінічного боку розкриють проблематику травми міграції, що впливає на ідентичність людини та шляхи роботи для психіатрів з мігрантами як в межі країни, так і за кордоном.

Виклад основного матеріалу. Міграція – це складний і багатогранний психосоціальний процес, який чинить значний і тривалий вплив на особистість людини. Залишення рідного місця супроводжується серйозними втратами. Значній кількості внутрішньо переміщених особам важко повноцінно інтегруватись в нове культурне середовище проживання. Так як вони дотримуються лише тих цінностей, норм поведінки, звичаїв і традицій, які існують в

регіонах країни, звідки вони приїхали. Хоча міграція відбувається в межах території однієї держави, все ж існують певні відмінності, що зумовлені демографічними, соціальними та економічними чинниками. Часто доводиться відмовлятися від звичної їжі, звичних місць, загальноприйнятих соціальних звичаїв та навіть діалекту мови в своєму регіоні. Нове місце пропонує візуально незнайомий пейзаж, який сприймається як психологічно неприйнятна історія. Тому процес адаптації таким ВПО до нових умов проживання є досить важким і тривалим [4].

Кердивар В. В. та Христенко В. Є. зазначили, що адаптація до нових соціокультурних умов часто супроводжується не тільки погіршенням психічного стану, але й значними змінами в ідентичності особистості. Вимушена міграція порушує баланс між внутрішнім і зовнішнім світом особистості, знижує адаптивні здібності індивіда, веде до ідентифікаційної сплутаності. Це може спричинити кризу ідентичності, яка пов'язана зі складнощами прийняття себе в новому суспільстві. Примусове переселення також може викликати відчуття неповноцінності, що призводить до зміни світогляду особистості. Рівень змін ідентичності залежить від багатьох факторів: можливостей для самореалізації, економічної та політичної ситуації, ставлення місцевих жителів, індивідуальних особливостей ВПО та наявності соціальної підтримки [2].

Визначення. Пропонуємо визначити, що саме ми маємо на увазі під дефініцією ідентичності, оскільки багатозначність цього терміна ускладнює його розуміння. Та проаналізувати два аспекти цього явища: як унікальність ідентичності (особистісна ідентичність), що ґрунтується на радикальній різниці між індивідами та соціальна схожість (соціальна ідентичність), де Я такий як інший.

У психологічних дослідженнях ідентичність зазвичай розглядається як ключове поняття «Его»-психології, що відображає баланс між свідомими й несвідомими процесами психіки, а також між індивідуальними та соціальними аспектами діяльності особистості. Як зазначає Е. Еріксон, ідентичність не є «створеним» чи статичним явищем, подібним до обладунків. Це радше процес формування цілісності та безперервності власного досвіду, що інтегрується в індивідуальне «Я» і зберігає сталість самоусвідомлення, незважаючи на зміну обставин чи соціальних ролей [21].

Якщо говорити про концепт особистої ідентичності – це визначення, що слугує для ідентифікації індивіда, відокремлюючи його від інших осіб, як у межах групи, до якої він належить, так і серед усього людства, незалежно від епохи. Основним соціальним інструментом цього визначення є ім'я, що надається індивіду [7].

Орієнтуючись на концепт соціальної ідентичності, що передбачає відмову від уявлення про ідентичність як фіксовану даність (особливо як культурну даність) і розуміння її як процесу, що формується у взаємодії з соціальним оточенням. В антропологічному контексті ідентичність розглядається як соці-

альна конструкція, накладена на індивіда. У статті P. Laburthe-Tolra [15] ідентичність описується через поняття «антропопоезису» – тобто як процесу «створення людини людиною», який існує в соціальних відносинах. Це підхід, у якому ідентичність постає не як щось задане, а як динамічний процес, що формується у взаємодії між суб'єктом та його соціальним оточенням.

Оскільки людське немовля з'являється на світ беззахисним, без засвоєних культурних норм та соціальних правил, зокрема мови, яка його формує, фізичного народження недостатньо. Завжди потрібне «соціальне народження», щоб людина могла існувати [12].

Покликання на антропологію веде до ідеї, що суспільство залишає свій відбиток на індивіді. Це означає, що індивід залежить від впливу іншого для формування своєї ідентичності, настільки, що можна говорити про своєрідне «щеплення символічного» на особистість. Отже, антропологічний підхід до ідентичності наголошує на важливості (а іноді й тиску) присутності іншого для суб'єкта: у кожному є «інший-в-мені».

Ми дотримуємося думки про пріоритетність соціальної ідентичності та її опосередковану роль у процесі формування особистісної ідентичності, що є постійним і водночас динамічним станом людини, що переживається нею як відчуття Я-цілісності.

Міграція може призводити до глибоких психологічних потрясінь. Однак, поряд із численними втратами, міграція є новою можливістю для психічного зростання та змін. Відкриваються нові канали самовираження, з'являються інші моделі ідентифікації, нові пріоритети, нові сенси. Міграція спричиняє раптовий перехід від «очікуваних умов середовища» до чогось незнайомого та непередбачуваного. Ще однією складністю є переживання втрат, пов'язаних з міграцією. Скорбота, що викликана всіма етапами міграції спричиняє серйозне потрясіння ідентичності індивіда [23]. Виникає стан психічного руху, який називають «процес третьої індивідуалізації» [5].

Для мігрантів моральна, естетична, соціальна, часово-просторова та лінгвістична трансформації більше нагадують питання адаптації у дорослому віці, ніж повторення дитячого сценарію, хоча ці процеси неможливо повністю розділити. Таким чином, термін «третьа індивідуалізація» слід розглядати як позначення реорганізації ідентичності у дорослому віці, потенційного переосмислення попередніх настанов. Ступінь, до якої індивід здатний внутрішньо прийняти свої втрати, визначає рівень його адаптації до нового життя [5].

Підсумовуючи все вищесказане, ми би хотіли запропонувати важливі на наш погляд теоретичне конструювання факторів, які впливають на процес трансформації ідентичності мігрантів, які важливо враховувати при терапевтичній роботі з внутрішньо переміщеними особами.

Матеріали та методи. У період з грудня 2024 року по квітень 2025 року ми провели систематичний огляд літератури, використовуючи модель PRISMA

(Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) [16; 20; 22]. Цей метод розроблений для систематичної ідентифікації та аналізу існуючих наукових досліджень з певної теми через прозорі та кодифіковані процеси відбору.

Було здійснено три основні кроки для організації огляду. Першим кроком стало планування, яке включало визначення протоколу огляду та формулювання дослідницьких питань. Другий етап полягав у проведенні огляду, який охоплював вибір відповідних досліджень, розробку блок-схеми PRISMA та визначення методології дослідження. Третій етап передбачав узагальнення та обговорення результатів. Він включає описовий аналіз основного напрямку дослідження, що зосереджуються на чинниках, що впливають на трансформацію ідентичності мігрантів, а також відповідна підсумкова схема основних характеристик досліджень.

Для відповіді на ці запитання було проведено бібліографічний пошук у п'яти бази даних: Medline, PubMed, SCOPUS, Google Scholar та ProQuest.

Критерії включення. Огляд зосереджено на дослідженнях, які надають якісні та емпіричні дані трансформацію ідентичності у мігрантів. Дослідження відбиралися на основі таких критеріїв:

- у огляд включено дослідження, що містять вибірку мігрантів, як визначено раніше, без обмежень щодо географічного контексту чи країни;
- для відбору публікацій враховувалися наявність детального якісного аналізу даних, що стосуються мігрантів, включаючи як якісні дослідження, так і дослідження із змішаними методами – за умови, що якісний компонент відігравав значну роль у дослідженні та зробив суттєвий внесок у результати;
- з огляду на практичну мету цього дослідження, були враховані емпіричні та прикладні наукові дослідження;
- відбиралися публікації, які фокусувалися на індивідуальному життєвому досвіді мігрантів;
- у межах даного огляду розглядалися лише статті, опубліковані в академічних журналах. Книги, розділи книг, тези чи дисертації, звіти, робочі документи, матеріали конференцій та інша «сіра» література були виключені.

Стратегія пошуку. Стратегія пошуку базувалася на широкому поєднанні ключових слів, пов'язаних із «міграцією», «внутрішньо переміщені особи» «біженці», «трансформацією/реконструкцією ідентичності» та «вплив чинників на трансформацію ідентичності».

Результати відбору та оцінки якості. Зі 270 ідентифікованих статей 7 зустрічалися в більш ніж одній базі даних (дублікати). Серед 263 публікацій, що були переглянуті, 65 були відібрані для детальної оцінки повного тексту на основі їхніх назв та анотацій. Після цього 28 статей були визначені для ретельної оцінки якості. У підсумку 24 дослідження були визнані придатними для синтезу доказів. До числа виключених публікацій увійшли: 198 дослідження, які не стосувалися тематики цього огляду. Водночас 4 дослідження, які були оцінені як низької якості,

були виключені, головним чином через недостатню інформацію процесу аналізу даних, а також обмежений обсяг і значущість результатів. Включені дослідження містили найактуальніші високоякісні докази для вирішення поставлених дослідницьких питань. Повний процес відбору систематично проілюстрований на рисунку 1.

Опис дослідження. Цей систематичний огляд охоплює 24 статті, опубліковані в період з 2019 по 2024 роки. Географічно дослідження були проведені в таких країнах: три в Китаї, одне в Південній Кореї, два в Японії, одне в Греції, два в Сполучених Штатах Америки, три в Німеччині, два у Великій Британії, одне в Нідерландах, два в Іспанії, три в Італії, два в Польщі та два в Австралії.

Віковий діапазон учасників становив від 18 до 90 років. Серед досліджень одна стаття мала виключно чоловічу вибірку, одне дослідження було зосереджене лише на літніх людях, а одне – на вагітних жінках.

Результати. За результатами кількісних або якісних досліджень впливу професійної компетентності на трансформацію ідентичності, в яких досліджується тип зайнятості, місячний дохід і тип домогосподарства мають сприятливий вплив на соціальну інтеграцію [6; 25]. Професійна компетентність відіграє ключову роль у процесі трансформації ідентичності мігрантів, сприяючи їхній адаптації та самореалізації в новому соціокультурному середовищі. Досягнення в професійній діяльності підвищують самооцінку мігрантів, сприяючи їхній інтеграції в нове суспільство та зменшенню відчуття ізоляції. Професійна діяльність може сприяти збереженню етнічної ідентичності через підтримку культурних традицій або, навпаки, стимулювати її трансформацію в напрямку інтеграції з новою культурою [27].

Інші публікації [13; 14; 19] досліджують вплив політичної ідеології, зокрема на їхнє самосприйняття, ціннісні орієнтири та рівень соціальної вклю-

ченності. Політична ідеологія відіграє ключову роль у формуванні суспільної думки про «свого» й «чужого», що безпосередньо впливає на досвід мігрантів у повсякденній взаємодії. Наприклад, в умовах ліберальної ідеології, яка підтримує права меншин і міжкультурний діалог, мігранти мають більше можливостей для збереження своєї етнокультурної ідентичності та поступової інтеграції без втрати самобутності. У протилежному випадку, у країнах із домінуючим націоналістичним дискурсом, очікується повна асиміляція, що призводить до внутрішнього конфлікту, відчуття тиску та психологічного дискомфорту. Отже, політична позиція активно впливає на ідентифікаційні стратегії, здатність до самовираження та відчуття приналежності мігрантів.

Згідно з іншими публікаціями [9; 14; 27], предметом аналізу є мовна компетентність, яка є важливою складовою у процесі трансформації національної ідентичності мігрантів, впливаючи як на рівень їхньої інтеграції, так і на збереження культурної спадщини. Оволодіння мовою країни перебування сприяє адаптації, професійній самореалізації та участі в громадському житті, що у свою чергу, зміцнює відчуття належності до нового соціокультурного середовища та зменшує ізоляцію. Водночас збереження рідної мови дозволяє підтримувати зв'язок із культурою походження, що є важливим чинником у формуванні гібридної ідентичності. Використання рідної мови в родині та спільнотах мігрантів може сприяти міжпоколінній передачі цінностей і традицій, а також протидіяти повній асиміляції. Отже, мова виступає не лише інструментом комунікації, а й потужним засобом конструювання, збереження або трансформації ідентичності мігрантів у новому культурному контексті.

Автори зазначають [27] як громада, культура та релігія відіграють важливу роль у процесі транс-

Рис. 1. Блок-схема відбору досліджень за моделлю PRISMA

формації ідентичності мігрантів, формуючи їхнє почуття належності та підтримуючи адаптацію до нового середовища. Соціальна взаємодія в межах діаспори чи релігійної спільноти забезпечує емоційну підтримку, що сприяє зменшенню почуття ізоляції та відчуження [14]. Культурні та релігійні практики можуть виступати як механізм збереження національної ідентичності, водночас, адаптуючись до умов приймаючого суспільства. Залежно від рівня відкритості громади та її інтеграційних стратегій, ці чинники можуть як підтримувати збереження етнічної та релігійної самобутності, так і сприяти поступовій трансформації ідентичності мігранта, що поєднує елементи культури походження і культури нового середовища [10].

Також соціальні медіа відіграють зростаючу роль у процесі трансформації ідентичності мігрантів, створюючи простір для підтримки зв'язків із культурою походження та водночас відкриваючи можливості для взаємодії з новим соціокультурним середовищем. Через платформи соціальних мереж мігранти можуть підтримувати контакт із родиною, друзями та спільнотами на батьківщині, що сприяє збереженню національної та етнічної ідентичності [11]. Водночас активна участь у віртуальних спільнотах приймаючого суспільства дозволяє поступово адаптуватися до нових норм, цінностей і культурних кодів, стимулюючи формування гібридної ідентичності. Соціальні медіа також надають можливість для самовираження, взаємопідтримки та обміну досвідом, що може зменшити відчуття ізоляції та сприяти формуванню позитивного образу «Я» у новому середовищі.

Місцеве відчуття належності або, навпаки, почуття відчуження значною мірою визначає процес трансформації ідентичності мігрантів, впливаючи на глибину їх інтеграції та стабільність самоідентифікації. Якщо індивід відчуває себе частиною приймаючої спільноти, це сприяє розвитку почуття безпеки, самореалізації та позитивної соціальної ідентичності [14]. Проте належність до соціально маргіналізованих або дискримінованих груп часто супроводжується досвідом стигматизації, що може послаблювати або фрагментувати ідентичність, викликаючи амбівалентність у ставленні до як культури походження, так і культури країни перебування. Таке відчуття відчуження не лише ускладнює соціальну інтеграцію, а й може призводити до ізоляції та зниження самооцінки [13]. У цьому контексті ідентичність мігрантів може набувати захисного або опозиційного характеру, формуючи нові ідентифікаційні рамки, що базуються не на приналежності, а на протиставленні. Таким чином, локальне почуття належності є не лише емоційним чинником адаптації, а й структурним елементом процесу формування (або деформації) ідентичності мігрантів у новому середовищі.

Соціально-економічні фактори відіграють визначальну роль у процесі трансформації ідентичності мігрантів, впливаючи як на рівень їхньої інтеграції, так і на збереження культурної самобутності. Ста-

більше працевлаштування, економічна незалежність і доступ до якісних соціальних послуг підвищують почуття безпеки та належності до нового середовища, що сприяє позитивній самоідентифікації. Водночас низький соціальний статус, дискримінація або маргіналізація можуть посилювати почуття відчуження та кризи ідентичності [14]. Отже, соціально-економічні умови створюють як ресурси, так і виклики для конструювання ідентичності мігрантів у приймаючому суспільстві.

Результати дослідження [17] свідчать про важливість безпеки, що відіграє ключову роль у процесі трансформації ідентичності мігрантів, впливаючи на рівень їхньої психологічної стабільності, соціальної інтеграції та самоідентифікації в новому середовищі. Перебування в безпечному соціальному та фізичному просторі сприяє зниженню тривожності, створює умови для розвитку довіри до інституцій приймаючого суспільства та формування почуття належності. У таких умовах мігранти можуть більш вільно взаємодіяти з новою культурою, що стимулює розвиток мультикультурної або гібридної ідентичності. Натомість життя в умовах небезпеки, постійної загрози депортації або дискримінації поглиблює відчуження, посилює ізоляцію та зміцнює виключно етнічну або навіть травматичну ідентичність, базовану на досвіді втрати та виключення. Отже, безпека слугує фундаментом, на якому вибудовується або пригнічується процес ідентифікаційної трансформації в контексті міграційного досвіду.

Переваги та обмеження. Це дослідження робить внесок у розуміння трансформації ідентичності мігрантів, узагальнюючи актуальні наукові підходи та міждисциплінарні перспективи. Також висвітлює роль мовної, релігійної, професійної та цифрової інтеграції у формуванні гібридних ідентичностей та адаптаційних стратегій мігрантів. Разом з тим, ця наукова праця має низку обмежень. Зібрані дані та наукові джерела здебільшого ґрунтуються на досвіді міжнародних мігрантів за кордоном і не охоплюють специфіки внутрішньо переміщених осіб в Україні. Крім того, більшість розглянутих досліджень не враховують впливу війни та травматичного досвіду, пов'язаного з воєнними діями, на процес трансформації ідентичності. Це звукує контекст аналізу й потребує подальших досліджень, які б відображали унікальні виклики міграції, спричиненої збройними конфліктами.

Висновки. Міграція є складним психосоціальним процесом, який значно впливає на особистість людини. Вона супроводжується серйозними втратами, викликами адаптації та трансформацією ідентичності, яка формується у взаємодії з соціальним середовищем. Мігранти стикаються з труднощами інтеграції в нове середовище, часто зберігаючи звички та традиції рідної країни.

Загалом процес міграції нагадує сепарацію-індивідуалізацію, яка у мігрантів охоплює чотири ключові напрями: від амбівалентності почуттів до емоційної визначеності, від дистанції до оптимального зближення, від минулого чи майбутнього до теперішнього, від «моє/твоє» до «наше».

Рис. 2. Вплив чинників на трансформацію ідентичності у мігрантів

Ідентичність, як процес, формується через взаємодію з соціальним оточенням. Процес трансформації ідентичності мігрантів є складним, багатофакторним і динамічним явищем, на який одночасно впливають професійна діяльність, мовна компетентність, політичний та культурний контекст, релігійна належність, цифрове середовище, соціально-економічні умови та рівень безпеки тощо. Визначення факторів є важливими аспектами для соціально-психологічної допомоги та розвитку психоедукаційних програм в роботі з мігрантами.

Попри виклики, міграція відкриває нові можливості для посттравматичного зростання, що можна описати як стан, що виходить за рамки повернення до передтравматичного стану, як нове «Я» та нову життєву розповідь або сценарій чи процес, який охоплює когнітивну, емоційну та соціальну боротьбу. Тому перспективою нашого дослідження є вивчення ролі нових ідентичностей та пов'язаних з ними ресурсів соціальної та особистої ідентичностей, набутих після досвіду, пов'язаного з війною у формуванні різних траєкторій переживання травми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загальна інформація про діяльність УВКБ ООН в Україні: Оновлення оперативного реагування УВКБ ООН: [Веб-сайт]. URL: <https://www.unhcr.org/ua/publications> (дата звернення: 10.11.2024)
2. Кердивар В. В., Христенко В. Є. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту: монографія. Харків: 2021. 143 с.
3. Нестеренко І. Самотність внутрішньо переміщених осіб України: теоретичний аналіз проблеми. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 1. С. 151–160.
4. Спринська З. Психологічні особливості внутрішньо переміщених осіб. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 6. С. 50–56.
5. Akhtar S. Immigration and Identity. Turmoil, Treatment, and Transformation. *American Journal of Psychoanalysis*. 2004. Vol. 64, No. 2. P. 215–219.
6. Blynova O., Derevianko S., Ivanova O., Popovych I., Estay Sepulveda J. G. Professional relevance of potential labor emigrants. *Revista Notas Históricas y Geográficas*. 2022. No. 29. P. 88–106.
7. Bourdin D. L'identité en psychanalyse? *Revue française de psychanalyse*. 2019. Vol. 83, No. 2. P. 347–365.

8. Braithwaite A., Salehyan I., Savun B. Refugees, forced migration, and conflict: Introduction to the special issue. *Journal of Peace Research*. 2019. Vol. 56, No. 1. P. 5–11.
9. Sacciatore F., Pepe G. Performing new identities: the community language of post-crisis Italian migrants in London. *National Identities*. 2019. Vol. 21, No. 5. P. 507–520.
10. Castillo G., Jorge E. E. Spiritual and Identity Transformations of Migrants: An Approach from the Experience of an Andean Community. *Religions*. 2019. Vol. 10, No. 10. P. 530–539.
11. Chiara G. Online communities as points of observation of the transnational migrant career: a case study on Italian immigrants in Toronto. *Journal of Ethnic & Migration Studies*. 2021. Vol. 47, No. 11. P. 26–38.
12. Desplechin F. L'identité dans l'exil: entre crainte de l'oubli et fantasme inconscient de trahison. *L'information psychiatrique*. 2015. Vol. 91, No. 1. P. 45–52.
13. Dizon L., Selak V., Ramalho R., Peiris-John R. Factors influencing the negotiation of ethnic identity among 1.5 and second-generation Asian migrants: A mixed methods systematic review. *Journal of Adolescence*. 2021. Vol. 89, No. 1. P. 95–112.
14. Hansen M., Olsen J. Identity and Belonging: Emotional Assimilation in Two Immigrant Communities in Germany. *Journal of International Migration and Integration*. 2023. Vol. 24, No. 4. P. 1795–1815.
15. Laburthe-Tolra P. Le fondement des problèmes d'identité en anthropologie sociale. *Journal des africanistes*. 2007. Vol. 77, No. 2. P. 2–10.
16. Liberati A., Altman D. G., Tetzlaff J., Mulrow C., Gøtzsche P. C., Ioannidis J. P. A., Clarke M., Devereaux P. J., Kleijnen J., Moher D. The PRISMA Statement for Reporting Systematic Reviews and Meta-Analyses of Studies That Evaluate Health Care Interventions: Explanation and Elaboration. *Annals of Internal Medicine*. 2009. Vol. 151. P. W-65.
17. Mc Mahon A., Feldman M., Rousseau C., Moro M. R. Enfant persécuteur ou enfant sauveur? Quand trauma et migration s'amalgament à l'ambivalence de la mère dans la relation à son bébé. *Santé mentale au Québec*. 2020. Vol. 45, No. 2. P. 79–95.
18. Melnychuk T., Klimovskyi S. Psychological disorders of internally displaced persons. *Psychological Journal*. 2022. Vol. 8, No. 3. P. 7–17.
19. Metcalfe P. Autonomy of Migration and the Radical Imagination: Exploring Alternative Imaginaries within a Biometric Border. *Geopolitics*. 2021. Vol. 27, No. 1. P. 47–69.
20. Moher D., Shamseer L., Clarke M., Ghersi D., Liberati A., Petticrew M., Shekelle P., Stewart L. A. Preferred Reporting Items for Systematic Review and Meta-Analysis Protocols (PRISMA-P) 2015 Statement. *Systematic Reviews*. 2015. Vol. 4. P. 1.
21. Orenstein G. A., Lewis L. Erikson's Stages of Psychosocial Development. In: StatPearls. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing, 2022. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK556096/> (дата звернення: 22.01.2025)
22. Page M. J., McKenzie J. E., Bossuyt P. M., Boutron I., Hoffmann T. C., Mulrow C. D., Shamseer L., Tetzlaff J. M., Akl E. A., Brennan S. E., et al. The PRISMA 2020 Statement: An Updated Guideline for Reporting Systematic Reviews. *Systematic Reviews*. 2021. Vol. 10. P. 89.
23. Papadopoulos R. Involuntary Dislocation: Home, Trauma, Resilience and Adversity-Activated Development. London & New York: Routledge, 2021. 328 p.
24. Popovych I., Hudimova A., Bokhonkova Yu., Savchuk O., Hoian I., Shevchenko N. Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*. 2023. Vol. 14, No. 2. P. 171–187.
25. Ru Z., Dongping L., Jing L., Meiling Y., Xinyu W. Ecological migrants socio-spatial integration in Yinchuan City, China. *PLOS ONE*. 2022. Vol. 17, No. 10. P. 1–17.
26. Skrodzka M., McMahon G., Griffin S. M., Muldoon O. T. New social identities in Ukrainian 'refugees': A social cure or social curse? *Social Science & Medicine*. 2024. Vol. 353, No. 1. Article 117048.
27. Voicu B., Deliu A. Re-constructing identity between place and space. The case of highly skilled EU migrants to Bucharest. *Quality of Life (Calitatea Vieții)*. 2024. Vol. 35, No. 1. P. 35–48.